

Kina på

AV ESPEN FOLMO kultur@nytid.no

[Orkestermusikk] Hun snakker flytende engelsk med kinesisk aksent og smiler blidt i kantina på Norges musikkhøgskole. Fiolinist Yi Yang (28) ble i vår uteksaminert fra diplomstudiet ved Norges musikkhøgskole, det mest eksklusive studiet for utøvende musikere på nasjonalt plan.

– I Kina er det stort fokus på mye øving i ung alder. Det gir god basis, forteller Yang, som mener dette gir kinesiske musikere et teknisk

KNUSER FORDOMMER: Den kinesiske pianisten Lang Lang (24) overbeviser med fantastisk musikalitet og teknikk. Han leder an i en bølge av fremadstormende, unge, klassiske musikere fra Kina. FOTO: ADRIAN BRADSHAW, EPA/SCANPIX

MUNTRE STRENGER: Yi Yang øver med Kringkastningsorkesteret.
FOTO ANDERS KNUDSEN

orkesterplass

Asiatiske musikere, med kinesere i spissen, inntar vestlige symfoniorkestre.

forsprang i forhold til mange andre.

Hun er fra Chengdu, men flyttet til Beijing da hun var ni år gammel for å begynne på konservatoriet. Nå jobber hun fast i Kringkastningsorkesteret, hvor hun er tredje konsertmester.

– Når kinesiske musikere blir 18–19 år, får de fleste lyst til å dra til Europa. Det er jo tross alt vestlig musikk vi spiller, sier Yang, som planlegger å slå seg til ro i Kringkastningsorkesteret en god stund.

11. september bremser

Yang er ikke den eneste asiatiske musikeren som søker lykken i vestlige orkestre. En rask optelling i The Philadelphia Orchestra i USA viser at over 15 prosent av musikerne har asiatisk bakgrunn, og at nesten alle befinner seg i topposisjoner blant strykerne.

Tallet på asiatiske musikere er høyt. Til sammenligning utgjør andelen latinamerikanere og afrikansk-amerikanere til sammen under fem prosent av utøverne i amerikanske symfoniorkestre.

Tendensen er sterkere i USA enn i Europa, men etter 11. september 2001 er det blitt vesentlig vanskeligere å få visum til USA, noe som legger begrensninger på innvandringen til orkestrene. Blant annet må alle visumsøkere gjennom et personlig intervju.

Den verdenskjente cellisten Yo-Yo Ma, en amerikansk statsborger født av kinesiske foreldre i Frankrike, uttalte at USA er i ferd med å miste kulturell utveksling, da det britiske Halle-orkesteret i 2006 avlyste sin USA-turné på grunn av de strenge visumreglene.

– Det er nå slutt på at asiatiske musikere

kommer rett til amerikanske orkestre, sier cellisten Ole Eirik Ree.

Yi Yang er altså bare én av veldig mange unge, begavede musikere fra Øst-Asia som jobber i vestlige orkestre. Mange reiser til Europa og USA for å studere, og velger å jobbe i disse landene også etter studiene.

– Det er helt naturlig at disse musikerne søker jobb i de landene de har studert i, sier Ole Kristian Ruud, professor i direksjon ved Norges musikkhøgskole.

Tilnæringsprosess

Dette har gjort at symfoniorkesteret, som en gang var den vestlige verdens musikalske høyborg, i dag er globalisert.

– Det er viktig å huske at også Norge er en veldig ung kulturnasjon. Vi reiste også til ►

Paris, Berlin og London for å studere på samme måte som asiatiske musikere gjør i dag, sier Ruud.

I Asia er klassisk musikk så populært at den nå er en naturlig del av allmennutdanningen, forteller den internasjonalt anerkjente cellisten Truls Mørk.

– Da jeg spilte i Seoul i Sør-Korea i fjor, var hele salen stappfull av unge folk, og veldig mange av dem spilte på et høyt nivå selv. Det var utrolig gøy, og står i sterk kontrast til situasjonen her hjemme. Mitt inntrykk er at det er halvveis negativt å arbeide med klassisk musikk i Norge i dag; «driver du bare med det?», sier Mørk.

Mørk stiller det samme spørsmålet som samsfunnsforskeren og musikkelskeren Edward Said stilte i boka *Musikalske betraktninger*: «Hvorfor vet Vestens intellektuelle så lite om musikk?». Skal man forklare noe til vestlige mennesker om klassisk musikk i dag, må man ofte hente begrepsapparatet fra andre arenaer. Det er altså kanskje ikke så rart at den folkekjære fiolinisten Arve Tellefsen ofte får vel så mange spørsmål om Rosenborgs kunster som om yrket sitt når han er i media?

– Gjør det ofte bedre

Men selv om det nå snakkes flytende kinesisk og japansk på orkesterplass, er selve musikken et språk uten tid og grenser, mener Mørk.

– Det er fantastisk å se hvordan den klassiske musikken har klart å slå igjennom i forskjellige kulturer. Det vitner om at denne musikken kommuniserer noe på tvers av både tid og kultur, sier cellisten, som også er professor ved Norges musikkhøgskole.

Ole Kristian Ruud mener det er én stor forskjell på asiatiske og vestlige musikere, og det er at folkemusikken i de asiatiske landene skiller seg så markant fra den vestlige kunst- og folkemusikken at førstegenerasjons asiatiske musikere ofte har en noe lengre tilnæringsprosess

ARBEIDSMÅUR: Chen Kaiges film *Sammen med deg* av Chen Kaige er med på å opprettholde fordommene om at asiatiske musikere først og fremst hardtarbeidende og mest opptatt av teknikk. FOTO: ARTHAUS

enn sine vestlige kollegaer. Vestlige musikere som er født inn i den folkemusikken som den vestlige kunstmusikken springer ut fra, har dermed en fordel.

– Men jeg ser ingen fare i dette. Dette er utelukkende en sunn tilvekst som gjør at denne musikkformen blir spredt over hele verden, sier han.

Truls Mørk er helt enig i at disse musikerne iblant har en lengre tilnæringsprosess og synes det er svært berikende.

– Jeg synes det er fantastisk spennende å høre hvor mange forskjellige innfallsvinkler man kan ha til denne musikken, sier Mørk, som selv ofte samler så mange forskjellige innspillinger som mulig av ett og samme stykke.

I boka *Hør* skriver musikkjournalisten Erling Sandmo at det fremste kjennetegnet på god musikk er at fortolkningene av den er så vidt forskjellige. Likevel frykter mange at den store innvandringen til orkestrene nettopp vil føre til at mangfoldet forsvinner – ved at musikken mister sin hjerterot og sine ektefølte fortolkninger, spesielt av de sene klassiske komponistene som for eksempel Arnold Schönberg. Dersom de asiatiske musikerne har lengre tilnæringsprosess før de er kjente med «bestefaren» Johann Sebastian Bach, må de gjennom halvannet århundre med intens musikalsk evolusjon derfra og fram til Schönbergs tolvtonemusikk, som selv de fleste vestlige ører i dag har store problemer med å fordøye.

Fiolinisten Kolbjørn Holthe er uenig i denne vinklingen, og mener vår vestlige musikk av natur ikke først og fremst er et internasjonalt språk, men at den er et resultat av komponistenes egenskaper kryssset med de historiske, geografiske – og i det hele tatt antropologiske – aspekter som rådet da verkene ble til.

– Jeg tror at Bach, Robert Schumann og Schönbergs «Verklærte nacht» alle er like fjerne fra kinesisk musikk, uavhengig av tidsperspektivet på 150 år, sier Holthe, førsteamanuensis i fiolin ved Norges musikkhøgskole.

Xxx

Ole Kristian Ruud ble fortalt at asiatiske musikere la størst vekt på teknikk da han var ung musiker, men mener at dette har endret seg i veldig stor grad.

– Dette er utrolig flittige, hardtarbeidende mennesker som topper det de er med på. Berlinerfilharmonikerne har nå asiater i toppposisjonene blant strykerne, sier Ruud.

Han mener asiatiske musikere har mye til felles med finske musikere, ved at de gjør det de gjør ekstremt grundig.

Yi Yang er enig i at streng disiplin og arbeidsmoral gir kinesiske musikere et forsprang.

– Asiater har tatt vestlig kultur veldig raskt til seg. De kopierer og gjør det ofte litt bedre. Når jeg har turnert med for eksempel Edvard Griegs *Peer Gynt*-musikk i Asia, har jeg opplevd at alle musikerne sitter med Ibsens drama

Mitt inntrykk er at det er halvveis negativt å arbeide med klassisk musikk i Norge i dag.
Truls Mørk

TRULS MØRK
FOTO: VIRGIN CLASSIC

på orkesterprøvene og følger med i handlingen. De stiller spørsmål og er veldig interesserte i å forstå den vestlige kulturen. Ofte kjenner de vår kultur bedre enn oss selv, sier han.

Men det er ikke bare den klassiske musikken som har slått igjennom i Asia.

– Japanerne har til en viss grad slukt alt som kommer utenfra røtt. For eksempel er de mest kjente norske musikerne i Japan bandet TNT, hevder Ruud.

Xxx

Denne evnen til å lytte med helt åpne ører har også gjort Japan til et populært sted å turnere. For eksempel er det japanske publikummet favorittene til den amerikanske pianisten og komponisten Keith Jarrett. Mange av Jarretts plater er opptak fra konserter i Japan.

Men dette handler ikke bare om Øst-Asia. Når det gjelder indisk kunstmusikk er det først og fremst vestlige mennesker, som for eksempel The Beatles, som har oppsøkt den for å ta til seg og lære.

Det er ikke like lett å finne eksempler på at folk fra den indiske musikkulturen inntar den vestlige klassiske musikken, dirigenten Rolf Gupta har en indisk far, men regner seg selv som helnorsk.

Den chilenske psykiateren Claudio Naranjo oppfordrer vestlige musikkelskere til å sette seg inn i indisk musikk. «Ettersom det er vanskelig å lytte åpent til musikk man kjenner for godt, kan indisk musikk være en døråpner til musikalske områder vi sjelden besøker,» skriver han.

Kolbjørn Holthe mener forskjellene heller ikke må overvurderes:

– Det kan ofte være større forskjell på en fransk og en tysk musiker enn på en asiatsk og en europeisk, sier han.

Yi Yang er likevel ikke i tvil om hvilke fiolinister som er hennes favoritter:

– De gamle vestlige mesterne Jascha Heifetz, Zino Francesatti og Nathan Milstein. ■

– Flittige og hardtarbeidende

[arbeidsmoral] Myten om de flittige og hardtarbeidende øst-asiater lever også i den klassiske musikken, men har samtidig mye sannhet i seg.

Cellist Truls Mørk bekrefter ryktene om asiatiske musikere som ivrige arbeidsmaur, men understreker at de også har mange store musikere i rekkene. Filmer som *Sammen med deg* av Chen Kaige er heller ikke med på å bryte ned fordommene om at asiatiske musikere først og fremst er opptatte av teknikk. Musikken i den kinesiske filmen om den tretten år gamle fiolinisten Xiaochun er i stor grad slitsomme tekniske øvelsesstykker, og gir filmen et noe innholdsløst preg til tross for at Xiaochuns lærer ved Beijing-konservatoriet forteller sin unge student at «virkelig god musikk kommer fra hjertet».

Selv om musikalitet og teknikk naturligvis glir over i hverandre, mener enkelte at dette ensidige fokuset på teknikk går på bekostning av andre og minst like verdifulle musikalske aspekter som klang, innfølelse og frasering.

– Den voldsomme fokuseringen på teknikk så tidlig kan være en hindring for musikalsk modning, men det

finnes mange unntak, sier fiolinist Kolbjørn Holthe, som også er gruppeleder for andrefiolinene i Det europeiske kammerorkestret.

En av hans favorittfiolinister er den koreanske Kyung-Wha Chung.

– Suzuki-metoden, som kommer fra Asia, er en innstuderingsmetode hvor barn lærer å spille strykeinstrumenter i svært ung alder. Det kan også forklare hvorfor dette først og fremst er et strykefenomen. Blåseinstrumenter er noe man begynner med senere, og asiatiske musikere får derfor ikke det samme forspranget der, sier Holthe, som selv bare har opplevd én asiatsk blåser i Vesten.

Den kuwaitisk-amerikanske psykologen og forfatteren A.H. Almaas skriver at individualitet og personlig frihet normalt ikke etterstrebtes i de asiatiske landene på samme måte som i Vesten. Cellisten Ole Eirik Ree forteller derimot at en annen fordom mot asiatiske musikere er at de ikke klarer å innordne seg.

– Man tror at de er tekniske individualister som ikke vil underkaste seg orkesterets vilje, sier Ree. ■